

SĂCELEANUL NICOLAE ȚIRCĂ ȘI DOBROGEA

de TUDOR MATEESCU

Rolul pe care l-au jucat păstorii din sudul Transilvaniei, așa numiții „mocani“, în istoria Dobrogei, îndeosebi începînd din secolul al XVIII-lea, este, în general, bine cunoscut și apreciat la justa valoare de către cei care s-au ocupat de trecutul provinciei românești dintre Dunăre și Marea Neagră¹. Rămîn totuși destule aspecte insuficient studiate, mai ales în ceea ce privește viața și activitatea unor fruntași ai mocanilor veniți în Dobrogea, cărora cercetările viitoare ar trebui să le acorde mai multă atenție.

Printre aceste figuri reprezentative se numără și Nicolae Țircă, despre care s-a spus, pe bună dreptate, că „a fost un adevărat părinte pentru românii din Hirșova și jur“², și chiar, adăugăm noi, pentru toți românii din provincia pontică. Potrivit însemnărilor sale, care au putut fi cercetate și date publicității acum mai bine de patru decenii, el era născut în Satulung (Săcele), în anul 1828, fiind unul dintre cei 8 copii ai lui Oprea Țircă³.

Din neamul cu acest nume s-au ridicat mai mulți oameni de frunte ai românilor din Țara Birsei. Pe la 1783, un Oprea Țircă a construit, pe cheltuiala sa, biserica românească din Cernat⁴, unul dintre cele 7 sate ale Săcelilor. Fiul său, Oprea sin Oprea Țircă, era, pe la 1818-1821, „vechil“ (reprezentant) al companiei oierilor săceleni în relațiile cu autoritățile și cu negustorii cășari din Țara Românească. La fel ca tatăl său, acest Oprea Țircă este arătat ca locuitor al satului Cernat⁵, ceea ce ne face să credem că nu el a fost tatăl lui Nicolae Țircă, născut, așa cum am văzut, la Satuung, unde trebuie să se fi aflat și părinții săi cu locuința. La 1812 este atestat însă Oprea sin Irimie Țircă, despre care se spune că era văr cu Oprea sin Oprea Țircă⁷. Îl socotim mai degrabă pe acesta drept tată al personajului de care ne ocu-

¹ Despre acest rol vezi îndeosebi D. Șandru, *Mocanii în Dobrogea*, București, 1946, p. 126—130.

² *Ibidem*, p. 78; Ioan Georgescu, *Din trecutul românesc al Dobrogei*, în „Analele Dobrogei“, XIII—XIV (1932—1933), p. 39.

³ Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 38.

⁴ *Arhiva Magistratului orașului Brașov. Inventarul actelor neînregistrate*, vol. II, București, 1961, p. 180 (rez. 1012—1044).

⁵ *Catalogul documentelor grecești din Arhivele Statului de la [Brașov]*, vol. I, București, 1958, p. 660 (rez. 2197), p. 668 (rez. 2230); *Catalogul documentelor românești din Arhivele Statului Brașov*, vol. II (1800—1825), București, 1975, p. 590 (rez. 3403), p. 606 (rez. 3506), p. 607 (rez. 3514), p. 626 (rez. 3605), p. 629 (rez. 3662) etc.

⁶ *Catalogul documentelor românești ...*, vol. II, p. 227 (rez. 1195), p. 684 (rez. 4007), p. 696 (rez. 4084), p. 697 (rez. 4086), p. 830 (rez. 4912) etc.

⁷ *Ibidem*, p. 365 (rez. 1981).

păm în rîndurile de față, mai cu seamă că unul dintre fiii săi, frate cu Nicolae, s-a numit Irinia Țircă⁸, la fel deci ca bunicul său.

După absolvirea cursurilor unor școli săsești de la Brașov și după căsătoria sa cu Susana Ciută, Nicolae Țircă se stabilește, în toamna anului 1856, la Hirșova⁹, în Dobrogea¹⁰, păstrîndu-și însă, în continuare, cetățenia austriacă. Drumurile pășunilor dobrogene fuseseră străbătute, fără îndoială, și de către înaintașii săi cu vitele. În anul 1838, au trecut în Dobrogea, pentru iernat, și oile lui Oprea Țircă din Săcele¹¹, foarte probabil tatăl tînărului Nicolae.

Așezîndu-se la Hirșova, Nicolae Țircă și-a adus și vitele din Transilvania, o adevărată bogăție, constînd în mari turme de oi și herghelii de cai, la care se aflau, pentru pază, numeroși argași cu simbrie¹². La acestea se adăuga un număr însemnat de bovine, pe care mocanii începuseră de asemenea să le aducă la pășunat în Dobrogea¹³. La 2 mai 1857, odată cu alte vite ale transilvănenilor, care se aflau pe pășunile provinciei dintre Dunăre și mare, era trecută în Țara Românească, pe la punctul Brăila, evident pentru vîrat, și cireada lui Nicolae Țircă, formată din 77 vaci și boi, dintre care 63 erau „vacii fătătoare”¹⁴. Curînd după aceea, la 13 mai, el își trimitea la stînga fluviului, pe la punctul Gura Ialomiței, situat în dreptul Hirșovei, și turma, care număra 746 oi și berbeci, plus 5 capre, precum și herghelia, alcătuită din 76 cabaline, dintre acestea 44 fiind „iepe fătătoare”¹⁵. În 1861, el figura printre mocanii cei mai de seamă care își aveau tîrlele instalate în „cazaua” (districtul) Hirșova¹⁶, ale sale aflîndu-se așadar în apropierea locului său de reședință.

Stabilirea lui Nicolae Țircă la Hirșova, unde a cumpărat casele unui oarecare Crai Sava¹⁷, a necesitat, desigur, anumite investiții pentru punerea la punct a noii gospodării. La 29 martie 1857, așadar la scurt timp după așezarea sa în Dobrogea, el importa din Țara Românească, pe la punctul Brăila, o căruță nouă¹⁸, iar la 28 mai același an, 570 coți de pînză „ordineră”, 6 vedre de rachiu „spirt” și 5 coase de fier¹⁹. N-ar fi totuși exclus ca unele

⁸ Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 38.

⁹ *Ibidem*, p. 39, 41.

¹⁰ Despre stabilirea definitivă a unor mocani în Dobrogea, fenomen atestat documentar în prima jumătate a secolului al XIX-lea, vezi D. Șandru, *op. cit.*, p. 38, 41.

¹¹ Arhivele Statului București, fond Comitetul Carantinilor, dosar 1163/1843, f. 10. Vezi și Tudor Mateescu, *Știri noi despre prezența mocanilor în Dobrogea în timpul stăpînirii otomane*, [I], în „Revista Arhivelor” anul XLVIII (1971), vol. XXXIII, nr. 3, p. 415.

¹² Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 39.

¹³ Despre acest fenomen vezi Tudor Mateescu, *Știri noi despre prezența mocanilor în Dobrogea ...*, I, p. 405, 417.

¹⁴ Arhivele Statului București, fond Vistieria Țării Românești, dosar 33/1857, f. 377—378.

¹⁵ *Ibidem*, f. 141—146.

¹⁶ Tudor Mateescu, *Documente privind istoria Dobrogei (1830—1877)*, București, 1975, p. 238.

¹⁷ Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 41. Este vorba poate de un Sava Craiu și acesta, după nume, probabil tot mocan, statornicit mai demult la Hirșova. La 1850, printre „mocanii cei mai însemnați din Dobrogea”, amintîți de Ion Ionescu de la Brad, se afla și *Iacob Craiu*. (Victor Slăvescu, *Correspondența între Ion Ionescu de la Brad și Ion Ghica, 1846—1847, publicată de ...*, București, 1943, p. 57, 63.

¹⁸ Arhivele Statului București, fond Vistieria Țării Românești, dosar 71/1857, f. 94.

¹⁹ *Ibidem*, f. 522.

dintre aceste mărfuri să fi fost aduse de la stînga Dunării în vederea comercializării pe piața dobrogeană²⁰.

La indemnul lui Nicolae Țircă, în toamna anului 1857 s-au stabilit în satul Varoș, veche așezare românească din imediata apropiere a Hirșovei²¹ în prezent cartier al acestui oraș, și alți mocani cu familiile lor: preotul Ioan Verzea²², Zaharia Blebea, Constantin Oancea, Nicolae Popa, Cosma Ber-caru și Oprea Țifrea²³. De la 22 de familii cît număra, la 1857, populația acestui sat a ajuns, în 5—6 ani, datorită aportului demografic al mocanilor, la 100 de familii²⁴. Prin grija și cu contribuția materială a lui Nicolae Țircă, ja Varoș a fost înființată o școală românească și a fost construită o biserică²⁵, la care a fost numit preot Ioan Verzea²⁶.

Curînd, la sugestia lui Nicolae Țircă, se înființează la Hirșova un vice-consulat austriac²⁷, ca urmare a aplicării convenției încheiate în anul 1855 între Austria și Imperiul otoman privind păstoritul mocanilor în Dobrogea²⁸. În funcția de viceconsul, de fapt numai girant²⁹, a fost numit, în mod provizoriu, chiar Nicolae Țircă, fiind considerat ca cea mai potrivită persoană pentru acest post³⁰. În această calitate, el a apărut cu energie interesele moca-

²⁰ Despre comerțul practicat de către unii mocani veniți în Dobrogea vezi Tudor Mateescu, *Știri noi despre prezența mocanilor în Dobrogea în timpul stăpînirii otomane*, II, în „Apulum”, XI, Alba Iulia, 1973, p. 410-431.

²¹ Această așezare nu este o creație a românilor transilvăneni, cum s-a crezut, după rezonanța numelui. (Vezi Const. C. Giurescu, *Știri despre populația românească a Dobrogei în hărți medievale și moderne*, [Constanța], [1966], p. 17). Este vorba de un vechi sat românesc, care conserva numele fostului Oraș de Floci, aflat aproape exact în fața Hirșovei, dincolo de Dunăre, și care, așa cum se știe, a dispărut spre sfîrșitul secolului al XVIII-lea; în vechime el s-a numit și *Varoș-Floci*, fiind atestat oficial cu această denumire în timpul lui Constantin Brîncoveanu. [Vezi *Condicia de venituri și cheltuieli a Vistertiei de la teatul 7202—7212 (1694—1704)*, ed. C. D. Aricescu, în „Revista istorică a Arhivelor Române”, București, 1873, p. 268, 544]. Caracterul românesc al acestei așezări dobrogene apare limpede într-un document din 16 martie 1843. (Vezi Tudor Mateescu, *Documente privind istoria Dobrogei* ..., p. 114). I.a fel, peste 7 ani, Ion Ionescu de la Brad îl menționa ca fiind curat românesc. (Ion Ionescu de la Brad, *Excursion agricole dans la plaine de la Dobroudja*, Constantinople, 1850, harta; Victor Slăvescu, *op. cit.*, p. 120, 124).

²² Despre acest preot vezi D. Șandru, *op. cit.*, p. 40, 91.

²³ *Ibidem*, p. 91; Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 41. Se pare că toți acești mocani erau originari din Săcele, fiind deci consăteni sau chiar rude cu Nicolae Țircă. (Vezi G. Vilsan, *Mocanii în Dobrogea la 1843*, în „Graiul românesc”, II, 1928, nr. 3, p. 43—45). Despre mocanii stabiliți în satul Varoș vezi și Karl F. Peters, *Grundlinien zur Geographie und Geologie der Dobrudscha*, I, *Geographischer Theil*, Wien, 1867, p. 52.

²⁴ Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 41.

²⁵ *Ibidem*. Vezi și D. Șandru, *op. cit.*, p. 78.

²⁶ La 16 decembrie 1861 el emitea un act, înfîrît cu pecete, în calitate de preot-sachelar al satului Varoș. (Tudor Mateescu, *Documente privind istoria Dobrogei* ..., p. 245).

²⁷ Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 41.

²⁸ *Ibidem*. Pentru această convenție vezi D. Șandru, *op. cit.*, p. 40 și, în mod deosebit, Ion Ionașcu, Petre Bărbulescu, Gheorghe Gheorghe, *Tratatele internaționale ale României, 1354—1920*, București, 1975, p. 158.

²⁹ Într-un act pe care-l emite la 16 decembrie 1851, Nicolae Țircă se intitulează „consulat delegat”. (Tudor Mateescu, *Documente privind istoria Dobrogei* ..., p. 244).

³⁰ Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 41.

nilor, care aveau adesea de suferit de pe urma abuzurilor autorităților otomane sau ale populației musulmane din Dobrogea³¹.

Astfel, a izbutit să facă să fie respectate drepturile pe care alt săcelean, Radu Bercaru, le avea asupra terenului de la Bechira, situat tot în cazaua Hîrșova, între satele Șiriu și Muslui, și pe care tătarii de acolo, veniți de curînd din Crimeia, îl revendicau pe nedrept. În fața neputinței caimacamului de la Hîrșova de a impune dreptatea pe care i-o recunoștea acestui „econom de vite“, Nicolae Țircă a intervenit cu multă abilitate, dar și cu folosirea forței, atunci cînd a fost nevoie, reușind să obțină cîștig de cauză pentru cel nedreptățit și punerea în aplicare a drepturilor sale³². În anul 1861, în aceeași calitate, el eliberează un atestat neguțătorului transilvănean Stan Argăseală, prin care garanta asupra situației sanitare a celor 2680 de pici de oi și capre, pe care acesta le cumpărase din orașele Hîrșova și Medgidia pentru a le duce în „Austria“³³. Pe la 1867, geologul Peters, care l-a cunoscut ca „agent consular“, îl caracteriza ea fiind un om „respectabil și cult“³⁴. În 1869, Nicolae Țircă, împreună cu tovarășii săi, renunță la cetățenia austriacă, devenind „raia“ (supus al sultanului), fapt ce i se datora în mare măsură refuzului autorităților de a reinnoi convenția din 1855³⁵. Din acel moment încetează, desigur, și activitatea sa de viceconsul onorific al Austriei³⁶.

Prin poziție și avere, dar mai ales prin faptul că a fost un patriot și un om de acțiune, Nicolae Țircă a adus însemnat servicii nu numai mocanilor, din rîndurile cărora făcea parte, ci și românilor dobrogeni autohtoni, ba chiar și celorlalte grupuri etnice ale provinciei. Printre altele a contribuit foarte mult la dezvoltarea învățămîntului și a culturii românești, care aveau de întîmpinat în Dobrogea, în vremea aceea, nenumărate piedici. După cum arată transilvăneanul Nifon Bălășescu, numit în 1871 de către guvernatorul sandjacului Tulcea, Ismail Bey, „director“ al școlilor românești din Dobrogea, în cazaua Hîrșova, unde și-a început activitatea, a primit de la Nicolae Țircă, „bravul“ său compatriot, „mult ajutor“ pentru a înființa un număr de 6 școli în acel district³⁷.

Un rol deosebit a jucat Nicolae Țircă în viața bisericească a românilor din Dobrogea. Astfel, l-a ajutat pe preotul Vasile din satul Dăeni, dîndu-i sfaturi și, foarte probabil, și sprijin material, „pentru înaintarea bisericii și a învățăturilor sănătoase în mijlocul poporului“³⁸. În acest sat se afla, din anul 1854, din timpul războiului Crimeii, un clopot pe care românii îl țineau

³¹ Pentru apărarea intereselor mocanilor exista mai dinainte la Hîrșova o „stărostie“, atestată într-un document din 1849, dar care data, desigur, mai demult. (Tudor Mateescu, *Documente privind istoria Dobrogei ...*, p. 148). Pe la 1850, mocanii aveau de asemenea doi reprezentanți, pe Roman Hlnsa și pe preotul Ioan Verzea, care tratau în numele lor cu oficialitățile otomane, mai ales în cazul săvîrșirii de abuzuri de către dregătorii turci din Dobrogea. (Victor Slăvescu, *op. cit.*, p. 66, 78; D. Șandru, *op. cit.*, p. 10, nota 3).

³² Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 13–14.

³³ Tudor Mateescu, *Documente privind istoria Dobrogei ...*, p. 214.

³⁴ Karl F. Peters, *op. cit.*, p. 52.

³⁵ Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 14.

³⁶ N-ar fi exclus ca activitatea viceconsulatului să fi încetat de fapt încă din 1865, odată cu expirarea convenției încheiate cu 10 ani în urmă.

³⁷ Nifon Bălășescu, *Românii din Dobrogea*, în „Biserica și școala“, I, Arad, 1877, p. 375.

³⁸ Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 42.

ascuns într-un bordei. Era însă crăpat și Nicolae Țircă a luat inițiativa de a-l duce la Brașov, pentru a fi turnat din nou. După două luni, când a fost gata, l-a readus în Dobrogea, unde l-a ținut un timp pe prispa casei sale din Hirșova, pînă a obținut permisiunea folosirii lui la biserica din Dăeni, deoarece autoritățile otomane nu admiteau utilizarea clopotelor în lăcașurile creștine de cult³⁹.

Un merit deosebit și-a cîștigat Nicolae Țircă în timpul diferendelor religioase din Dobrogea, declanșate de separarea Bisericii bulgare de Patriarhia ecumenică⁴⁰. Unii dintre români, la insistențele mitropolitului Grigorie al Dristrei, român transilvănean de origine⁴¹, au trecut sub jurisdicția Exarhatului bulgar, alții, în număr mai mare, au rămas sub ascultarea Patriarhiei de la Constantinopol, pe care o reprezenta în Dobrogea arhiepiscopul grec de la Tulcea⁴². Nicolae Țircă a înțeles că singura cale pe care trebuiau s-o urmeze românii dobrogeni era menținerea vechii jurisdicții ecleziastice, fiindcă numai astfel puteau să-și asigure, în continuare, folosirea limbii proprii în biserici și școli⁴³. În acest scop, el s-a deplasat la Tulcea, unde luptele din sinul comunității românești deveniseră foarte acute⁴⁴ și unde partizanii trecerii la Exarhatul bulgar erau sprijiniți chiar de guvernatorul de atunci al sandjacului, Fahri Pașa. Intervenția sa a fost încununată de izbîndă⁴⁵, ceea ce a făcut ca, în final, cea mai mare parte a românilor din Dobrogea să rămînă sub ascultarea Patriarhiei ecumenice, de la care au obținut chiar, în anul 1874, aprobarea pentru înființarea unei episcopii românești dobrogene, care urma să aibă sediul la Măcin⁴⁶. Acțiunea lui Nicolae Țircă a depășit cadrul diferendelor religioase, devenind o acțiune politică în folosul tuturor românilor din Dobrogea.

Atitudinea sa patriotică și energia cu care a apărut interesele românești în aceste împrejurări critice au fost însă, la un moment dat, aproape de a fi fatale. În ultimele zile ale stăpînirii otomane, când Fahri Pașa ajunsese din nou guvernator la Tulcea, a avut loc, în acest oraș, un proces, intentat, evident, la instigarea dușmanilor lui Nicolae Țircă și pe baza unor acuzații mincinoase, terminat cu condamnarea acestuia, în lipsă, la moarte. Judecătorii turci erau gata să-și pună sigiliile pe sentință, dar acest act, pentru a fi valabil, trebuia semnat de întregul sfat al judecătorilor⁴⁷, din care făcea parte și episcopul Nichifor. Acesta s-a opus însă energic, reușind, în cele din urmă, să obțină anularea nedreptei și ilegalei condamnări⁴⁸.

³⁹ *Ibidem*, p. 42—43.

⁴⁰ Pentru aceste evenimente vezi Tudor Mateescu, *Les diocèses orthodoxes de la Dobroudja sous la domination ottomane*, în „Balkan Studies”, XIII, Thessaloniki, 1972, nr. 2, p. 293—299.

⁴¹ Apostol D. Culea, *Cil trebuie să știe oricine despre Dobrogea*, București, 1928, p. 102, în notă.

⁴² Tudor Mateescu, *Les diocèses orthodoxes de la Dobroudja ...*, p. 293—294.

⁴³ Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 44—45.

⁴⁴ C. Teodorescu, *Din trecutul Dobrogei*, București, 1897, p. 18—19.

⁴⁵ Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 45.

⁴⁶ Tudor Mateescu, *Les diocèses orthodoxes de la Dobroudja ...*, p. 299—300; *idem*, *Date despre niața bisericească a Dobrogei înainte de 1877*, în „Biserica ortodoxă română”, XCII (1974), nr. 9—10, p. 1256—1260.

⁴⁷ Despre organizarea justiției în Dobrogea în ultimii ani ai stăpînirii otomane vezi C. Teodorescu, *op. cit.*, p. 12—14; N. Ciachir, *Contribuții la istoria Dobrogei (aprilie 1877—noiembrie 1878)*, în „Revista Arhivelor”, V (1962) nr. 1, p. 168.

⁴⁸ Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 50.

În timpul Războiului pentru independență, Nicolae Țircă a avut noi prilejuri de a-și pune în valoare calitățile de om politic și de a aduce însemnate servicii concetățenilor săi. Astfel, în ultimele zile ale stăpînirii otomane, a reușit, intervenind direct la generalul turc de la Hirșova, să salveze viețile a 18 români din Topalu, acuzați pe nedrept că ar fi înlesnit un atac al trupelor ruse de peste Dunăre. În același timp, a izbutit să oprească jefuirea acestui sat de către un grup de tătari și cerchezi, la îndemnul căpitanului turc de grăniceri care lansase acuzația împotriva celor 18 nevinovați, folosind-o drept pretext pentru dezlănțuirea unei crunte represiuni⁴⁹. De asemenea, a salvat, atunci avutul a 30 de familii românești din satul Ostrov, cazaua Hirșova, care fugiseră la stînga Dunării, „în țară”, și cărora tătarii din satele vecine voiau să le prade gospodăriile⁵⁰.

După retragerea autorităților turcești, Nicolae Țircă a organizat imediat la Hirșova, pentru menținerea ordinii, o patrulă din 60 de bărbați și 2 polițai turci, rămași întâmplător în teritoriul evacuat⁵¹. El a întâmpinat apoi trupele ruse, anunțate de românii hirșoveni de plecarea turcilor și călăuzite spre oraș de unul dintre ei. Dînd dovadă de un profund umanism, la care a asociat o rară energie, vajnicul săcelean a scăpat în bună parte avutul locuitorilor musulmani ai Hirșovei, oameni pașnici, de la jaful pe care intenționa să-l ordone colonelul rus, comandantul trupelor de ocupație⁵².

În timpul administrației ruse în Dobrogea, Nicolae Țircă a avut foarte mult de suferit de pe urma pîrilor unor vechi adversari ai săi din timpul disputelor ecleziastice⁵³. Mai întii, a fost arestat din ordinul comandantului rus de la Gura Ialomiței, dar, la intervenția amiralului Murgescu și a unui colonel finlandez din armata rusă, a fost eliberat imediat⁵⁴. În timpul cît a funcționat ca „presidator” (administrator) al plășii Hirșova, funcție în care fusese numit de autoritățile de ocupație⁵⁵, a fost acuzat de „nereguli” și anchetat, dar, în cele din urmă, dovedindu-se fără vină, procurorul rus de la Tulcea a trebuit să închidă dosarul⁵⁶. De asemenea, a avut de suferit însemnate pierderi materiale, mai ales la vite, unde paguba a fost foarte mare⁵⁷.

După reintegrarea Dobrogei la România, Nicolae Țircă a fost, în mai multe rînduri, primar al orașului Hirșova și membru al Consiliului județean Constanța⁵⁸. În această calitate a făcut multe lucruri bune, nu numai pentru conaționali săi, ci și pentru minoritatea musulmană⁵⁹. Se bucura de un mare respect din partea locuitorilor Hirșovei, mulți dintre ei fiind finii și cumetrii săi⁶⁰. A murit la 1 noiembrie 1916, în vîrstă de 88 de ani, la Galați,

⁴⁹ *Ibidem*, p. 50–52.

⁵⁰ *Ibidem*, p. 52.

⁵¹ *Ibidem*, p. 45–46.

⁵² *Ibidem*, p. 46.

⁵³ *Ibidem*, p. 47–50.

⁵⁴ *Ibidem*, p. 47–48.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 46.

⁵⁶ *Ibidem*, p. 48–49.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 50.

⁵⁸ *Ibidem*, p. 39.

⁵⁹ *Ibidem*, p. 39–40.

⁶⁰ *Ibidem*.

unde se refugiase din fața armatelor Puterilor centrale care invadaseră Dobrogea⁶¹.

Manuscrisul memoriilor lui Nicolae Țircă se afla, înainte de cel de al doilea război mondial, în posesia Elizei Țircă una din fiicele sale⁶². Se găseau, totodată, și documente legate de activitatea sa ca viceconsul onorific al Austriei la Hirșova, cum era scrisoarea pe care i-a adresat-o, la 13 iunie 1861, F. F. Sankey, viceconsulul britanic de la Constanța, prin care își cerea scuze pentru faptul de a fi dat crezare unui oarecare Ștefan Altmann. Acesta, în ziua de 8 februarie 1861, se prezentase la el cu reclamația că, ducându-se la Hirșova cu un certificat britanic, Țircă i-ar fi rupt acest act și, mai mult decât atât, l-ar fi bătut și l-ar fi arestat. În urma cercetărilor efectuate, Sankey s-a convins însă că toate acestea nu erau decât o calomnie⁶³. Această veritabilă arhivă, conținând știri de mare valoare pentru istoria Dobrogei în ultimele decenii ale stăpînirii otomane și în primele decenii după revenirea la țară⁶⁴, nu a mai putut fi însă găsită, din păcate, pînă în prezent, pentru a fi integrată tezauruului arhivistic național.

Amintirea acestui merituos luptător pentru reinfrățirea Carpaților cu Marea Neagră s-a păstrat și în toponimia locurilor pe care le-a îndrăgit. O vale din apropierea orașului Hirșova a purtat denumirea de „Valea lui Țircă”⁶⁵, iar locul unde a fost stîna sa pentru iernat, tot în aceleași părți, a rămas cu numele de „Cișla lui Țircă”⁶⁶ (tc. *kiș* = iarnă).

Pentru toate aceste vrednice fapte, ca și pentru altele similare, pe care încă nu le cunoaștem, dar pe care cercetările viitoare le vor scoate neîndoios la lumină, se cuvine ca amintirea lui Nicolae Țircă să fie păstrată vie, iar numele său să figureze în cartea de aur a luptătorilor pentru adunarea într-o singură vatră a tuturor teritoriilor românești.

⁶¹ *Ibidem*, p. 19.

⁶² *Ibidem*.

⁶³ *Ibidem*, p. 39.

⁶⁴ Tudor Mateescu, *Arhivele din Dobrogea în timpul stăpînirii otomane*, în „Revista Arhivelor”, anul LI (1971), vol. XXXVI, nr. 1–2, p. 236.

⁶⁵ Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 40.

⁶⁶ Const. C. Giurescu, *op. cit.*, harta.

NICOLAE ȚIRCĂ AUS SĂCELE UND SEINE BEZIEHUNGEN ZUR DOBRUDSCHA

(ZUSAMMENFASSUNG)

Unter den Rumänen aus Südsiebenbürgen — den sogenannten „Mokanen“ — die sich vor dem Jahre 1877 in der Dobrudscha niederliessen, nahm der im Jahre 1828 in Săcele bei Braşov (Kronstadt) geborene Nicolae Țircă eine hervorragende Stellung ein. Er liess sich im Jahre 1856 in Hirşova — am rechten Ufer der Donau — nieder, einer Stadt, in der die Mehrheit der Bevölkerung aus Rumänen bestand. Auf seine Veranlassung liessen sich auch andere seiner Landsleute dort nieder. Nicolae Țircă wurde seiner gründlichen Bildung und seiner grossen Energie wegen zum ehrenamtlichen Vizekonsul Österreichs in Hirşova ernannt und leistete in dieser Eigenschaft den mit dem Vieh zum Überwintern in die Dobrudscha gekommenen Mokanen grosse Dienste. Gleichzeitig förderte er auch die bodenständigen Rumänen und trug zur Entwicklung ihres Kulturlebens bei. Es gelang ihm auch die Rechte der rumänischen Kirche in der Dobrudscha während der kirchlichen Zwistigkeiten zu verteidigen, die sich bei Gelegenheit der Trennung der bulgarischen Kirche von der ökumenischen Patriarchie in Konstantinopel ergeben hatten.

Jahre 1869 verzichtete Nicolae Țircă auf die österreichische Staatsbürgerschaft und wurde ottomanischer Untertan. Während des russisch-rumänisch-türkischen Krieges von 1877—1878 bewies er seine wahrhaft patriotische Einstellung und hervorragende politische Fähigkeiten. Dadurch konnte er Hab und Gut zahlreicher Bewohner der Dobrudscha vor Plünderung und Zerstörung retten. In diesem Zeitabschnitt hatte er sehr viel zu leiden, nicht nur der durch den Krieg verursachten materialen Verluste wegen, sondern vor allem wegen der ungerechten Beschuldigungen durch seine Feinde.

Nach der Wiedervereinigung der Dobrudscha mit Rumänien (1878) war Nicolae Țircă mehrmals Bürgermeister von Hirşova. Wegen seiner verdienstvollen Tätigkeit erfreute er sich hohen Ansehens. Er starb im Herbst des Jahres 1916 in Galatz, wohin er vor den Armeen der Mittelmächte geflüchtet war. Sein Andenken verdient es, von der Nachwelt in Ehren gehalten zu werden.